

*Гриненко А.М., к.е.н., професор, кафедри управління персоналом та економіки праці
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

*Кирилюк В.В., асистент кафедри управління персоналом та економіки праці ДВНЗ
«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

СОЦІАЛЬНІ ІНДИКАТОРИ ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ СУСПІЛЬСТВА

У статті висвітлено поняття соціальних індикаторів; розглянуто їх значення для дослідження рівня соціальної згуртованості суспільства; визначено безпосередній перелік соціальних індикаторів вимірювання рівня соціальної згуртованості суспільства, згідно із міжнародною методологією.

Ключові слова: соціальна згуртованість; соціальні індикатори; громадянське суспільство; соціальна політика.

Постановка проблеми. Соціальна згуртованість суспільства, яка на початку нового тисячоліття стала основною доктриною розвитку багатьох країн, потребує певних соціальних індикаторів для виміру її рівня. Вимірювання рівня соціальної згуртованості дає можливість відобразити реальну картину відносин у суспільстві, дослідити та виявити необхідні резерви для підвищення її рівня. Вектор дослідницької уваги даного явища спрямований на вимірювання соціальної згуртованості в Україні, проте ще жодного разу не було проведено цілеспрямованого дослідження щодо її вивчення. Через відсутність розробленої та апробованої методології визначення рівня соціальної згуртованості, яка б відповідала нашому соціально-культурному середовищу.

Аналіз останніх досліджень. Одними із перших, хто намагався виділити основи для вимірювання соціальної згуртованості суспільства, стали канадські дослідники А.Дженсон та Р. Браун. Вони у свої проєктах пропонували досліджувати соціальну згуртованість певного суспільства на основі конкретних соціальних індикаторів.

Найбільший внесок у дослідження даної теми зробили відповідні інститути – Рада Європи та Організація Економічного Співробітництва і Розвитку (ОЕСР). В Україні окремі аспекти даної проблематики було досліджено А. М.Колотом; в Росії – В. Роїком та М. Альшиною. Через відсутність розробленої та апробованої методології визначення рівня соціальної згуртованості, яка б відповідала нашому соціально-культурному середовищу, даний напрям потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Мета статті полягає у визначенні особливостей класифікації ознак соціальної зрілості різних сторін та складових соціальних процесів в суспільстві та їх вимірювання і оцінювання відповідних рівнів з допомогою соціальних індикаторів і формулювання перспектив застосування дослідженого інструментарію в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. У процесі проведення аналізу ситуації в суспільстві, виникає необхідність і можливість формулювання своєрідних індикаторів, орієнтування на які дає можливість чіткіше і якісніше досліджувати та формувати на основі цих досліджень ефективні методи управління для розвитку усіх сфер людської життєдіяльності.

Соціальні індикатори – інструмент аналізу стану соціальної сфери суспільства та результатів діяльності держави у цій сфері, зокрема ефективності проведеної соціальної політики [2, с. 212].

В Європейському Союзі та Північній Америці методологія визначення рівня соціальної згуртованості перебуває в процесі розробки та вдосконалення з 90-х років минулого століття. Відомі канадські вчені А.Джесон та Р.Браун одними із перших

запропонували перелік конкретних соціальних індикаторів, за допомогою яких можливо виміряти рівень соціальної згуртованості суспільства:

- належність / маргінальність;
- включення / ізоляція (ступінь рівності доступу до соціальних контактів);
- участь / незатребуваність;
- визнання / відторгнення;
- законність / беззаконня (залагодження соціальних конфліктів за участі соціальних інститутів) [3].

В процесі подальших досліджень з'явилися дещо ґрунтовніші підходи до класифікації соціальних індикаторів згуртованості суспільства. На сьогодні у світі використовують близько сотні різноманітних прямих і опосередкованих показників для її вимірювання. ОЕСР розробила систему соціальних індикаторів для вимірювання соціально-економічного розвитку суспільства (див. табл. 1).

Таблиця 1

Система соціальних індикаторів для вимірювання соціально-економічного розвитку суспільства

№	Назва групи індикаторів	Соціальні індикатори, що включені в дану групу
1	Індикатори загального контексту	Доходи населення; народжуваність; міграція; сім'я; частка людей похилого віку
2	Соціальні індикатори самозабезпечення	Зайнятість; пенсія за віком; безробіття; витрати на освіту; успішність студентів
3	Соціальні індикатори рівності	Нерівність доходів; витрати на соціальні потреби; бідність; труднощі в отриманні доходів
4	Соціальні індикатори здоров'я	Очікувана тривалість життя; дитяча смертність; якість води та повітря; витрати на охорону здоров'я
5	Соціальні індикатори соціальної згуртованості	Міжособистісна довіра; довіра до соціальних інститутів; участь у голосуванні; толерантність.

У своєму звіті Організація Економічного Співробітництва та Розвитку розглядає соціальні показники у двох вимірах. Перший вимір визначає природу цих показників групуючи їх за трьома основними напрямками: індикатори загального контексту; соціальні індикатори самозабезпечення та соціальні індикатори відповідності.

Індикатори загального контексту, які зазвичай не є політично вираженими, мають вирішальне значення для розуміння соціального контексту політики у державі. Вони надають органам влади та суспільству відповідну інформацію про соціальний ландшафт суспільства, який включає в себе охорону здоров'я, оподаткування, пенсійну політику і т.д. На відміну від багатьох інших показників, загальні соціальні індикатори у більшості країн світу можуть бути інтерпретовані однаково – як бажані чи небажані. Соціальні індикатори самозабезпечення описують соціальні результати впливу соціальної політики в країні. Вони загалом відображають умови життя населення. Соціальні показники відповідей (відповідності) містять інформацію про те, що суспільство робить, щоб вплинути на соціальні показники стану. Відповідно показники відповідності включають в себе ряд показників, які пов'язані з ефективністю державної політики.

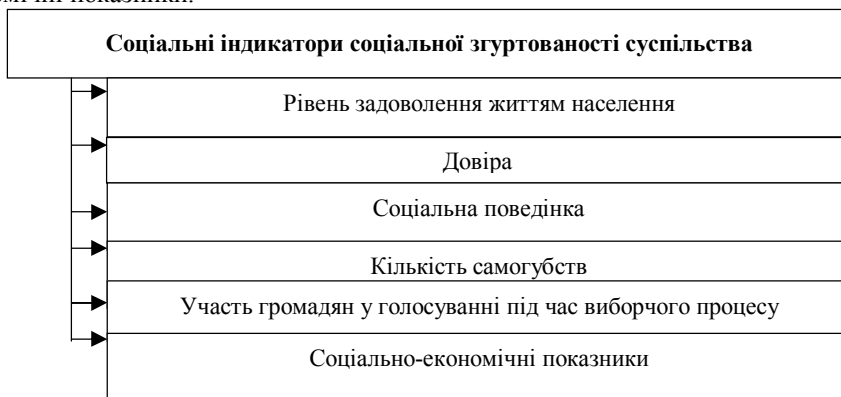
Хоча соціальні показники в даному випадку чітко розподілені і віднесені до однієї із трьох груп вище, їх розподіл за певними критеріями не завжди чіткий. Наприклад, народжуваність в окремих країнах є метою соціальної політики, у той час в інших країнах – частина загального контексту соціальної політики. Аналогічним показником може бути і шлюбність. Показники, які визначені в даному звіті використовуються на національному рівні країн. Для країн, що мають федеральний устрій,

таких як Австралія, Канада, Німеччина або США, показники можуть не відповідати окремих регіонам в межах федерації [1, с. 36].

Другий вимір за методикою ОЕСР групує показники відповідно до завдань соціальної політики. Цими завданнями виступають: самодостатність (розвиток особистості), капітал (доступ до ресурсів), стан здоров'я населення; соціальна згуртованість суспільства.

Самодостатність є важливою метою соціальної політики. Вона сприяє забезпеченню активної соціально-економічної участі людей та їх автономії в повсякденному житті. Капітал є ще одним важливим завданням соціальної політики. Справедливість результатів здебільшого вимірюється з точки зору рівності доступу людей до ресурсів. Стан здоров'я є одним із основних завдань системи охорони здоров'я, але з точки зору соціальної політики воно має більше соціальних детермінант. Соціальну ж згуртованість часто ототожнюють з кінцевою метою соціальної політики держави. Важливо підкреслити, що система соціальних індикаторів ОЕСР знаходиться в площині постійних змін і вдосконалень.

В Європейському Союзі частково розроблена система соціальних індикаторів соціальної згуртованості суспільства (див. рис. 1), але вона перебуває на етапі постійного доповнення і вдосконалення. Основними індикаторами, згідно цієї системи, виступають: задоволеність життям; довіра; соціальна поведінка; кількість самогубств; участь громадян у голосуванні під час виборчого процесу; соціально-економічні показники.

Рис. 1. Система соціальних індикаторів соціальної згуртованості суспільства, згідно із методологією Європейського Союзу

Задоволеність життям виступає суб'єктивною оцінкою життя людей в цілому. Це значною мірою пов'язано з відносинами у сім'ї, здоров'ям, доходами та упевненістю в завтрашньому дні. Говорячи про задоволеність життям у контексті самоактуалізації особистості, слід зробити акцент на задоволенні потреби в соціальній оцінці та визнанні, адже саме вони передують потребі самоактуалізації.

Проблема довіри в концептуальному плані полягає в тому, що цей складний соціальний феномен розглядають в дещо спрощеному вигляді, без урахування історичного і культурного контекстів, як такий що не піддається глибоким структурним змінам і трансформації.

До соціальної поведінки належать прояви соціально-психічної діяльності, що безпосередньо пов'язані із взаємодією між індивідами та групами індивідів на ґрунті певних норм, інтересів, цінностей, особистісних смислів і мотивів.

Суїцидальні нахили або вчинення самогубства також є певним виміром ролі соціальних факторів у поведінці людей та згуртованості населення. Відомий соціолог Е.Дюркгейм у своїй науковій праці «Самогубство» довів, що навіть такий вчинок, як самогубство, який, на перший погляд видається зумовленим лише особистими чинниками, насправді є соціальним фактом – продуктом тих значень, очікувань і угод, які виникають у процесі спілкування людей між собою.

Участь громадян у виборчому процесі, або іншими словами – у голосуванні, є соціальним індикатором, що відображає ставлення людей до політичного життя. Громадяни періодично реалізують своє право на таку участь у формі електоральної активності, хоча сама участь у голосуванні не завжди напряму пов'язана із політичним вибором. Електоральна активність може відображати рівень довіри, задоволення життям, а також ефективність державного управління [1, с.37].

Соціально-економічні показники регіону, галузі чи країни в цілому також мають важливе значення для виміру соціальної згуртованості суспільства, адже в сучасному світі соціальний та економічний розвиток тісно взаємопов'язані між собою.

Всі соціальні індикатори мають свої показники і безпосередньо впливають на визначення рівня соціальної згуртованості суспільства. Варто наголосити на соціально-економічних показниках, які впливають на рівень соціальної згуртованості як прямо так і опосередковано. До таких показників можна віднести: інформацію щодо зайнятості, безробіття, рівня доходів та бідності, доступу громадян до освітніх та медичних послуг і т.д.

Ці показники тісно пов'язані з громадянською культурою та громадянським суспільством. Останнє являє собою суспільство громадян з високим рівнем економічних, соціальних, політичних, культурних і моральних властивостей, яке утворює розвинені правові відносини з державою; суспільство рівноправних громадян, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага. Серед основних ознак громадянського суспільства можна навести такі: визнання в ролі головної цінності суспільства людини, її інтересів, прав, свобод; рівноправність і захищеність усіх форм власності; економічна свобода громадян та їх об'єднань, інших суб'єктів виробничих відносин у виборі форм і здійсненні підприємницької діяльності; свобода і добровільність праці на основі вільного вибору форм і видів трудової діяльності; надійна й ефективна система соціального захисту кожної людини; ідеологічна й політична свобода, наявність демократичних інститутів і механізмів, які забезпечують кожній людині можливість впливати на формування і здійснення державної політики.

Висновки. Дослідження соціальних індикаторів соціальної згуртованості суспільства має важливе значення, адже саме на основі виміру рівня соціальної згуртованості суспільства можна визначити ефективність соціальної політики. Система соціальних індикаторів соціальної згуртованості ґрунтується на показниках, які були відібрані на основі їх актуальності, якості, порівнянності та доступності. Ці критерії були використані не лише для концептуальної та методологічної основи даної системи показників, а й були враховані з точки зору деяких практичних аспектів. Разом з тим, визначення і адаптація соціальних індикаторів для виміру рівня соціальної згуртованості українського суспільства, потребують подальших ґрунтовних досліджень.

Список використаних джерел

1. Гриненко А.М. Кирилук В.В. Социальные индикаторы социальной сплоченности общества. Инновационные доминанты социальной сферы: материалы ежегодной научно-практической конференции по проблемам социально-трудовых отношений (13 заседание). 24 мая 2013 г. – Воронеж: Воронежский государственный педагогический университет. – 2013. – С.35-38

2. Осипова Н.П. Соціологія: Підручник / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.; За ред. Н. П. Осипової. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 336 с.
3. Canadian Policy Research Networks. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nhrcnrl.ca/en/hub/canadian-policy-research-network>

Summary. The article deals with the concept of social indicators, discussed their significance for the study of the social cohesion of society, defined immediate social indicators for measuring the level of social cohesion of society, in accordance with the international methodology.

Key words: social cohesion, social indicators, civil society, social policy.

УДК 37.018.43:37.091.3

*Дзекунова С., магістрант ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник: Гриненко А.М.,
к.е.н., професор ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК НОВІТНЯ ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В КОРПОРАТИВНІЙ СФЕРІ

У статті досліджуються особливості та переваги запровадження дистанційного навчання в діяльність сучасних організацій.

Ключові слова: навчання, дистанційне навчання, навчальний контент, переваги дистанційного навчання

Постановка проблеми. Успішність будь-якої компанії залежить безлічі умов, однією з яких є висока кваліфікація її співробітників. Тільки висококласні і висококваліфіковані працівники зможуть вивести компанію на провідні позиції у своїй сфері, залишивши конкурентів далеко позаду. Саме тому сучасні організації витрачають немало коштів та часу на навчання та розвиток персоналу.

Широке поширення комп'ютерних та Інтернет-технологій дало поштовх до впровадження новітніх форм організації навчального процесу у діяльність зарубіжних та вітчизняних компаній, однією з яких є дистанційне навчання зі своїми специфічними особливостями. Саме тому на часі і виступає необхідність наукового дослідження та аналізу переваг та недоліків цієї інноваційної форми навчання.

Стан вирішення проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дистанційне навчання впевнено позиціонує себе як альтернатива традиційному навчанню, загалом це спостерігається в двох сферах: корпоративній та освітянській [2, с. 292]. Саме цей розподіл спричинив значні диспропорції у напрямку досліджень вітчизняних науковців. Якщо проблеми запровадження дистанційного навчання у закладах освіти широко обговорюються в наукових колах такими дослідниками як Б.В. Літовченко, Ю.Е. Петруня, М.О. Іщенко, О.А. Поплавська, І.М. Дуніна та ін., то проблемам запровадження дистанційного навчання в корпоративній сфері, на жаль, публікації майже не присвячувались. Висвітлення теоретичних і практичних аспектів дистанційного навчання персоналу відбувається на сторінках інтернет-ресурсів, де інформація найчастіше подається фрагментарно і не комплексно. Все це свідчить про недостатній ступінь дослідження обраної проблеми.

Мета статті полягає у визначенні особливостей дистанційного навчання як новітньої форми організації навчального процесу, та виявлення перспектив його застосування в сучасній організації.